

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Проаналізовано використання «електронної демократії» як політичної технології на прикладі електронного голосування, в рамках впровадження інтернет-технологій у діяльність інститутів державної влади. Розкрито особливості різновидів політичних технологій. Показано, що за допомогою інтерпретації концепції соціальної модернізації в рамках проблем, які виникають в системі державної влади, з'являється можливість визначити два основних джерела інноваційної діяльності інститутів державної влади.

Ключові слова: інноваційні технології, інститути державної влади, інтернет-комунікація, електронна демократія, електронне голосування, політичні технології.

Prokhorenko Alina. Introduction of innovative political technologies in the functioning of state power institutions in the context of the concept of social modern

This article analyzes the use of “e-democracy” as a political technology on the example of electronic voting, in the implementation of Internet technologies in the activities of public institutions. The article also analyzes the features of different types of political technologies. Emphasis is placed on the fact that by interpreting the concept of social modernization in the context of problems that arise in the system of state power, it is possible to identify two main sources of innovation of public authorities. First of all, it is the management of innovation processes. Institutions of state power are involved in the management of many fundamentally new projects, and in the process of management inevitably draw from them innovative strategies. Moreover, participation in the management of innovation processes is a priority for public institutions. Both Ukrainian and Western researchers pay attention to this aspect of the functioning of state power. Secondly, it is an innovation in the functioning of the institutions of state power themselves. If in the first variant the source of transfer of innovations is projected from the bottom to the top, in the second projection occurs from top to bottom. It is very important to understand that the use of only certain elements of innovation in political technology, with rare exceptions, is unprofitable in terms of resources expended. The introduction of

innovative technologies into political technologies should be comprehensive, which will avoid various crises and ensure the development of social modernization.

Key words: *innovative technologies, institutions of state power, Internet communication, electronic democracy, electronic voting, political technologies.*

В рамках регулювання модернізаційних змін саме інновації на владному рівні є пріоритетними, тому в даній статті наголошено, що без них неможливе виконання інститутами державної влади своїх функцій щодо оптимального управління інноваційними процесами в суспільстві на етапі його модернізації.

У контексті конкретних інноваційних політичних технологій найбільш конструктивно говорити саме про виборчі технології. Такої ж думки дотримується і українська дослідниця політичних технологій Л.О. Кочубей.

Політичні технології у цілому – широке за обсягом поняття. Л.О. Кочубей застосування технологій в політиці визначає як «систему послідовних дій, спрямованих на досягнення необхідного політичного результату, які працюють над створенням власного іміджу, який би відповідав очікуванням громадськості» [1, с. 3]. А такий різновид, як виборчі технології, автор визначає як «мистецтво і вивчення електоральної мотивації, розробка механізмів, заснованих на певних психологічних підходах, з метою побудувати вдалу виборчу кампанію» [1, с. 8].

У межах концепції соціальної модернізації інститути державної влади як суб'єкт і об'єкт інновацій стають основою системних ринкових трансформацій українського соціуму. «Оскільки на органи державної влади покладено завдання з регулювання інноваційних процесів, то і система державної служби, і державні службовці теж виступають суб'єктами інноваційної діяльності, разом з іншими учасниками відкритого ринку вони стають своєрідним «інноваційним підприємством» [2, с. 84-92]. А от можливість бути конкурентоспроможними державними інститутами, економічна ефективність від їх роботи залежить від ролі людського фактора, позитивного і ефективного менеджменту як головного елемента інноваційної культури і компетентності співробітників державної служби.

Наприклад, один із сучасних варіантів функціонування інститутів державної влади за допомогою інтернет-комуніка-

цій – електронна демократія. Найбільшого успіху в цій сфері досягла Західна Європа, зокрема країни-члени Євросоюзу, що дістало відображення в Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи з електронної демократії 2009, яка стала першим міжнародним документом, що характеризував електронну демократію та її можливості [3].

В Україні цей процес відбувається не дуже швидко, але є бажаною перспективою. Адже використання електронної демократії як політичної технології не тільки підвищує лояльність громадян до такої прозорої системи, а й дає змогу реалізовувати громадянські ініціативи для зміцнення політичного впливу. Більше того, електронна демократія залучає громадян до прийняття політичних рішень, зміцнює вертикальну комунікацію, дає можливість «пробиватися» ініціативі «знизу». Звичайно, за певних умов це може призводити до маніпулювання свідомістю, коли, приймаючи і реалізуючи ініціативи, які не потребують колосальних ресурсів, політичні партії і уряди без втрат ресурсів підвищують рівень довіри до себе. Але переважно йдеться про позитивні здобутки електронної демократії та підвищення рівня громадянської активності. Це, зокрема, стосується електронного голосування.

Спираючись на стандарти, сформульовані експертами Ради Європи, можна дати визначення електронного голосування: це голосування на виборах чи референдумі, яке було здійснено за допомогою використання електронних і комп'ютерних засобів, зокрема електронного підрахунку голосів, замість ручного, який дає високий ступінь похибки, що не відповідає сучасним вимогам проведення виборів [4]. Електронні засоби голосування можна розділити на дві великі категорії.

1. Голосування шляхом використання мережі Інтернет. При такому варіанті голосування громадянину немає необхідності залишати своє житло або робоче місце, відстоювати чергу за виборчим бюлетенем. Він виходить у мережу через персональний комп'ютер, ноутбук або інший електронний засіб зв'язку, використовуючи свої особисті дані, реєструється на спеціальному, захищеному ресурсі, після чого приступає до процедури голосування, використовуючи свій особистий пароль.

2. Голосування за допомогою електронного терміналу, який повинен бути встановлений на території виборчої дільниці. Такі термінали зменшують кількість фізичних осіб, які беруть участь в організації голосування, але не є таким зручним засобом голосування, як особистий доступ до системи реєстрації голосу. Такий засіб досить прогресивний і, що важливо, досить наближений до реалій нашої держави, де голосування в Інтернеті за допомогою веб-сайту може сприйматися дещо негативно певними групами населення (які вважатимуть, що такі вибори не можуть бути чесними і справедливими).

Враховуючи, що у будь-якій достатньо розвиненій демократичній країні вибори посідають центральне місце в політичному житті, питання стратегій і можливостей їх вдосконалення, залучення до участі в них дедалі більшої кількості людей є досить актуальним. Вибори демонструють свободу волевиявлення цілої нації. Це єдиний законний, конституційний спосіб сформувати не тільки вищі органи політичного управління, а й органи місцевого самоврядування на будь-якому рівні. Вибори ґрунтуються на можливості вільного вибору, який нічим обмежений, крім норм проведення виборчих кампаній і не повинен здійснюватися примусово. Розвиток інтернет-голосування допомагає втілити саме ідеальне розуміння виборчого процесу.

Отже, в рамках процесу вдосконалення виборчого процесу основною тенденцією є його інформатизація і автоматизація, що в цілому відповідає загальній тенденції розвитку людства. Бюрократизація суспільства багато в чому гальмує цей процес. Хоча платіжні системи, інтернет-магазини, аеропорти і багато інших форм організації сервісу вже продемонстрували свою ефективність та анонімність щодо використання особистих даних. Електронний обіг грошей робить комерційні системи використання особистих даних навіть більш складними, ніж ті, які потрібні для здійснення електронного виборчого процесу. Проте до повної автоматизації цього процесу далеко навіть у найбільш прогресивних державах. Причини тут різні: і намагання зберегти певні маніпулятивні важелі впливу на виборчий процес, і побоювання несанкціонованого втручання в електронні системи, хакерських атак, недостатньої захищеності електронних мереж тощо.

Для того, щоб продемонструвати можливості та виявити позитивні й негативні аспекти виборів за допомогою електронних технологій, звернемося до світового досвіду. Виходячи із сучасної політичної ситуації, видається найбільш актуальним розглянути європейський досвід застосування електронних технологій у рамках програм залучення та заохочення населення до участі в голосуванні на різних рівнях.

Електронне голосування – це «процес, що охоплює як здійснення голосування за допомогою електронних засобів, так і процес автоматичного підрахунку голосів за допомогою електронних пристроїв та спеціального програмного забезпечення. Електронне голосування є одним з інструментів електронної демократії. Українське законодавство визначає електронне голосування як голосування з будь-якого публічного питання, зокрема участь в опитуваннях, виборах, референдумах, що передбачає використання електронних засобів для ідентифікації та підрахунку голосів» [5].

Незважаючи на те, що голосування за допомогою електронних носіїв із виходом в Інтернет досить детально описано в багатьох дослідженнях, проте фахівці висловлюють серйозні побоювання щодо подібних технологій. Це пов'язано насамперед із можливістю різноманітних кібератак і злочинів, зростання кількості яких сьогодні очевидно. Розвиток і поява нових поколінь вірусів, можливість цілеспрямованих DDOS атак на конкретний сервер, на якому можуть знаходитися, наприклад списки виборців, – усі ці нюанси, дійсно, викликають певні побоювання.

Якщо ж звернутися до питання електронного голосування з точки зору правових норм, то занепокоєння викликає дотримання конституційних прав громадянина у виборчому процесі: анонімність голосування, гласність і достовірність підрахованих результатів.

Суть таємного голосування зводиться до того, що будь-який громадянин має право таємно проголосувати за обраного ним кандидата таким чином, щоб ні у кого не було можливості дізнатися, за кого він голосував, – ні до дня виборів, ні після нього. Це право захищає особистий вибір, адже навіть найближче оточення може тиснути на громадянина, якщо дізнається про те, що його позиція суперечить їхнім поглядам або інтересам.

Зарубіжний досвід організації державного управління свідчить, що прагнення захистити суспільство від впливу зовнішньої інформації призводить до зниження стабільності державного управління. Впровадження сучасних інформаційних технологій сприяє цілісності інформаційної сфери, яка розвивається відповідно до тенденцій розвитку суспільства. Інформаційна сфера — це насамперед засіб реалізації державної політики. Від того, наскільки вона розвинена, залежить відкритість держави і ступінь зрілості громадянського суспільства.

На стадії активного економічного зростання дуже важливо приділяти особливу увагу інформованості населення, і насамперед молоді, щодо реалізації державної політики. Одержання відкритої і достовірної, своєчасної інформації на веб-ресурсах державних структур дає змогу громадянам відчувати себе причетними до політики держави. Використання сучасних інтернет-технологій істотно розширює можливості державного апарату щодо взаємодії з громадянським суспільством, сприяє формуванню активної життєвої позиції молоді, позитивного зовнішньополітичного іміджу нашої країни.

Впровадження інтернет-технологій у діяльність органів державної влади стало одним із пріоритетних напрямів інформаційної політики багатьох держав. Очевидно, що їх використання здатне істотно підвищити ефективність і якість обслуговування населення, забезпечити відкритість державної влади, унеможливити громадський контроль за діяльністю державного апарату. Реальне забезпечення прав громадян на одержання відкритої інформації є одним з найважливіших умов розвитку правової держави.

Державні інформаційні ресурси мають найбільший попит у суспільстві, адже саме держава є власником найбільшого обсягу соціальнозначущої інформації.

Однак для досягнення максимальних результатів необхідна комплексна стратегія інформатизації управлінських структур, що передбачає синхронну роботу в декількох напрямках. Основний напрям — створення інформаційних ресурсів органів державної влади, доступних в Інтернеті, що містять актуальну інформацію про діяльність відомств і порядок надання державних послуг. Необхідним інформаційним ресурсом є офіційний інтернет-портал відомства.

Наявність у органів управління своїх офіційних сайтів покладає на них не тільки юридичну, а й соціальну відповідальність за розміщену на цих сайтах інформацію. В Україні прийнято низку важливих документів, покликаних підвищити рівень інформаційної відкритості державних управлінських структур. Проте зусилля держави, спрямовані на підвищення інформаційної відкритості відомств, нерідко нівелюються позицією чиновників: недостатній рівень інформаційної грамотності окремих співробітників державних установ, відсутність загальних чітких вимог до необхідного обсягу інформації призводить до того, що в різних відомствах «розмиті» законодавчі норми трактуються «по-своєму». Більшість офіційних інтернет-ресурсів, на думку експертів, не є інформативними і зручними.

З огляду на ще потрібні заходи, спрямовані на стандартизацію розміщеної інформації і технічних вимог для офіційних інтернет-ресурсів, з точки зору зручності їх використання різними групами користувачів, у тому числі з віковими та фізичними обмеженнями.

Ці заходи сприятимуть дедалі ширшому залученню громадян до процесу прийняття політичних рішень, формуванню їх відповідальності за реалізацію політичних стратегій, за долю держави.

Ухвалення політичного рішення у сучасному інформаційному суспільстві часто спирається на громадську думку, бо прийняття непопулярних у суспільстві політичних рішень може привести до конфліктів. А громадська думка значною мірою формується сучасними засобами масової інформації. Тому політичні технології не слід розуміти лише як частину медіастратегії в рамках виборчої кампанії кандидата. Політичні технології стали частиною процесу прийняття політичних рішень.

Успіх у застосуванні інноваційних моделей функціонування влади залежить від того, наскільки це відповідає потребам модернізації. Нові технологічні рішення в політиці значно трансформують інформаційний простір держави. Сегментування цих рішень має бути ретельно зваженим, не тільки в технологічному (чи достатньо ресурсів для реалізації політичної технології у різних сферах і регіонах держави), а й соціально-ідеологічному сенсі (чи готове населення сприйняти вплив нових технологічних рішень). Якщо інформаційні ресурси використовуються

безсистемно, без урахування факторів соціально-економічного та культурного зростання, то їх впровадження не може стати визначальним чинником соціальної модернізації. Якщо інформаційна складова державного управління знаходиться на початковому рівні, то ускладнюється комунікація між державою та суспільством, що робить впровадження інноваційних політичних технологій у діяльність органів державної влади малоефективним. При цьому важливо розуміти, що використання лише окремих елементів інновацій у політичних технологіях, за рідкісним винятком, виявляється нерентабельним щодо затрачених ресурсів. Впровадження інноваційних технологій у функціонування інститутів державної влади повинно бути комплексним. Це дасть змогу уникнути криз та забезпечити соціальну модернізацію.

1. Кочубей Л.О. *Виборчі технології: політичний аналіз* (на прикладі виборів до парламенту сучасної України). Київ: Юридична думка, 2006. 280 с. 2. Гусев В. Концептуальні засади формування державної інноваційної політики. *Вісник НАДУ*. 2002. № 4. С. 84-92. 3. Рекомендации Комитета министров Совета Европы СМ/Rec (2009) 1 государствам-участникам Совета Европы по электронной демократии и пояснительная записка (2009). Сайт ПАСЕ. URL: <https://www.coe.int/t/r/parliamentary_assembly/>. 4. Council of Europe. Recommendation on legal, operational and technical standards for evoting — explanatory memorandum. Rec(2004)11. 5. Концепція розвитку електронної демократії в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80#n13>.

References

1. Kochubej L.O. *Viborchi tehnologiyi: politichnij analiz* (na prikladi viboriv do parlamentu suchasnoyi Ukrayini). Kiyv: Yuridichna dumka, 2006. 280 s. 2. Gusyev V. *Konceptualni zasadi formuvannya derzhavnoyi innovacijnoyi politiki*. *Visnyk NADU*. 2002. № 4. S. 84-92. 3. Rekomendaczii Komiteta ministrov Soveta Evropy` СМ/Rec (2009) 1 gosudarstvam-uchastnikam Soveta Evropy` po e`lektronnoj demokratii i poyasnitel`naya zapiska (2009). [Recommendations of the Committee of Ministers of the Council of Europe СМ / Rec (2009) 1 to the member states of the Council of Europe on e-democracy and explanatory note] (Sajt PASE) Retrieved from. URL: <https://www.coe.int/t/r/parliamentary_assembly/>. 4. Council of Europe. Recommendation on legal, operational and technical standards for evoting — explanatory memorandum. Rec(2004)11. 5. Концепцiя розвy`тку електронної демократiї в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80#n13>.

Prokhorenko Alina. Introduction of innovative political technologies in the functioning of state power institutions in the context of the concept of social modern

The essential characteristics of state power and management, their coverage through the prism of innovation, are provided by the analysis of modernization processes taking place in Ukraine. Innovative development of state power and governance is based on the concept of social modernization. This concept is a source not only for the development of the theory of state power, but also provides a solution to a number of practical problems. This article analyzes the use of “e-democracy” as a political technology on the example of electronic voting, in the implementation of Internet technologies in the activities of public institutions. The article also analyzes the features of different types of political technologies. Emphasis is placed on the fact that by interpreting the concept of social modernization in the context of problems that arise in the system of state power, it is possible to identify two main sources of innovation of public authorities. First of all, it is the management of innovation processes. Institutions of state power are involved in the management of many fundamentally new projects, and in the process of management inevitably draw from them innovative strategies. Moreover, participation in the management of innovation processes is a priority for public institutions. Both Ukrainian and Western researchers pay attention to this aspect of the functioning of state power. Secondly, it is an innovation in the functioning of the institutions of state power themselves. If in the first variant the source of transfer of innovations is projected from the bottom to the top, in the second projection occurs from top to bottom. It is very important to understand that the use of only certain elements of innovation in political technology, with rare exceptions, is unprofitable in terms of resources expended. The introduction of innovative technologies into political technologies should be comprehensive, which will avoid various crises and ensure the development of social modernization.

Key words: innovative technologies, institutions of state power, Internet communication, electronic democracy, electronic voting, political technologies.